

Pokus o atentát na Konrada Adenauera: Spiknutí s cílem zmařit reparace

V prvních letech poválečné Západní Německo se Konrad Adenauer, první kancléř země, stal klíčovou postavou při obnově zničené země a návratu na světovou scénu. Jako zarputilý protinacistický politik a zbožný katolík vedl Adenauer Západní Německo v letech 1949 až 1963, směřoval ho k demokracii, hospodářskému oživení a smíření s bývalými nepřáteli. Jeho snahy o vyjednávání reparací s Izraelem za hrůzy holokaustu ho však učinily terčem extremistické opozice. Dne 27. března 1952 explodoval balíček adresovaný Adenauerovi v mnichovské policejní centrále, zabil policistu a odhalil šokující spiknutí spojené s izraelským militantem Menachemem Beginem. Tento článek prozkoumává kontext, provedení a důsledky tohoto odvážného pokusu o zabití kancléře a vrhá světlo na méně známou kapitolu dějin studené války.

Konrad Adenauer a dohoda o reparacích

Konrad Adenauer, narozený v roce 1876 v Kolíně nad Rýnem, byl zkušený politik s historií odporu vůči nacismu. Jako starosta Kolína nad Rýnem za Výmarské republiky odporoval Hitlerovu režimu, za což byl uvězněn a během války žil v ústraní. Po roce 1945 spoluzaložil Křesťanskodemokratickou unii (CDU) a stal se prvním kancléřem Západního Německa v roce 1949, s úkolem obnovit národ v troskách. Jeho zahraniční politika kladla důraz na integraci se Západem a smíření s bývalými protivníky, včetně Francie a Spojených států. Základním kamenem jeho morální a diplomatické agendy bylo řešení německé odpovědnosti za holokaust.

V roce 1951 Adenauer zahájil jednání o dohodě o reparacích s Izraelem, jejichž cílem bylo poskytnout finanční odškodnění přeživším holokaustu a nově vzniklému židovskému státu. Rozhovory, formalizované v Lucemburské dohodě ze září 1952, byly hluboce kontroverzní. V Německu někteří reparace vnímali jako ekonomickou zátěž nebo přiznání kolektivní viny, zatímco v Izraeli mnozí odmítali přijmout peníze z Německa, protože to považovali za legitimizaci národa odpovědného za genocidu šesti milionů Židů. Radikální skupiny, zejména ty spojené s sionistickou paramilitární organizací Irgun, dohodu odsuzovaly jako zradu obětí holokaustu a argumentovaly, že přeživší by měli dostat přímé platby, nikoli prostředky směřované přes izraelskou vládu na projekty budování státu.

Menachem Begin a spojení s Irgunem

V centru atentátnického spiknutí stál Menachem Begin, významná postava izraelských dějin, který později sloužil jako premiér v letech 1977 až 1983 a v roce 1978 sdílel Nobelovu cenu míru za dohody z Camp Davidu. V roce 1952 byl Begin vůdcem strany Herut, pravice politické strany zakořeněné v revizionistickém sionistickém hnutí, a bývalým velitelem

Irgunu, předstátní milice odpovědné za útoky na britské síly v Palestině. Begin, jehož rodina zahynula v holokaustu, se zuřivě stavěl proti dohodě o reparacích, kterou považoval za morální kompromis umožňující Německu „koupit“ si odpuštění.

Beginova opozice nebyla pouze rétorická. Podle pozdějších odhalení aktivně podporoval plán na atentát na Adenauera, aby zmařil jednání o reparacích. Plán zorganizovala malá skupina bývalých členů Irgunu, včetně Eliezer Sudita, který svou účast podrobně popsal v memoárech vydaných o desetiletí později, *Be'shlihut Ha'matzpun (Na misi svědomí)*. Suditovo vyprávění, potvrzené německým novinářem Henningem Sietzem v jeho knize z roku 2003 *Attentat auf Adenauer: Die geheime Geschichte eines politischen Anschlags*, odhalilo Beginovu centrální roli při schvalování, financování a plánování operace.

Jak se spiknutí rozvinulo

Pokus o atentát byl odvážný i amatérský. Dne 27. března 1952 dorazil balíček adresovaný kancléři Adenauerovi do mnichovské policejní centrály, kde vzbudil podezření dětským rukopisem a nesprávným adresováním. Balíček, obsahující bombu skrytou v encyklopedii, poslali dva najatí teenageři. Chlapci, kteří něco tušili, raději upozornili policii, než balíček odeslali. Při pokusu o prohlídku balíčku došlo k explozi, která zabila bavorského policistu Karla Reicherta a zranila dva další.

Současně byly dva další dopisové bomby odeslány na místo, kde izraelská a německá delegace jednaly o reparacích, a přihlásila se k nim skupina nazývající se Židovská partyzánská organizace. Tyto bomby své cíle nedosáhly, ale mnichovská exploze spustila mezinárodní vyšetřování. Francouzské a německé úřady vypátraly spiknutí k pěti izraelským podezřelým v Paříži, všem spojeným s Irgunem. Mezi nimi byl Eliezer Sudit, který přiznal přípravu výbušniny. Podezřelí byli zatčeni, ale později jim bylo dovoleno vrátit se do Izraele, přičemž důkazy byly utajeny, aby se zabránilo rozdmýchání antisemitských nálad v Německu.

Suditovy memoáry, vydané v 90. letech, poskytly klíčové informace o motivacích a provedení spiknutí. Tvrdil, že záměrem nebylo Adenauera zabít, ale vyvolat mezinárodní mediální pozornost a narušit jednání o reparacích. „Bylo nám všem jasné, že balíček nemá šanci Adenauera dosáhnout,“ napsal Sudit, což naznačuje, že spiknutí bylo navrženo jako symbolický akt. Tento výklad je však sporný, protože Beginova účast a smrtelný výsledek – smrt policisty – naznačují vážnější záměr. Sudit popsal Beginovo osobní nasazení, včetně nabídky prodat své zlaté hodinky na financování operace, když došly peníze, a schůzky s poslanci Knesetu Jochananem Baderem a Chaimem Landauem, stejně jako s bývalým šéfem zpravodajské služby Irgunu Abbou Scherzerem, k koordinaci spiknutí.

Důsledky a utajení

Západoněmecká vláda pod Adenauerovým vedením i izraelský premiér David Ben-Gurion se snažili incident bagatelizovat, aby zachovali křehké bilaterální vztahy. Adenauer, který znal původ spiknutí, se rozhodl ho příliš nepronásledovat, protože se obával antisemitské reakce v Německu nebo zmaření reparací. Ben-Gurion, podporující dohodu o reparacích, oceňoval Adenauerovu zdrženlivost, protože zveřejnění Beginovy role mohlo narušit rodící

se německo-izraelské vztahy. Podrobnosti zůstaly z velké části utajeny až do roku 2006, kdy *Frankfurter Allgemeine Zeitung* zveřejnil úryvky ze Suditových memoárů, což vyvolalo nový zájem a debatu.

V Izraeli zůstala Beginova role po desetiletí neznámá. Jeho osobní sekretář Jehiel Kadišai a Herzl Makov, ředitel Centra dědictví Menachema Begina, tvrdili při dotazu v roce 2006 neznalost spiknutí. Suditovo vyprávění, podpořené Sietzovým výzkumem, však Beginovu účast nezpochybnuje. Odhalení šokovalo analytiky vzhledem k Beginovu pozdějšímu postavení mírotvůrce a vyvolalo otázky o etice politického násilí v postholokaustové éře.

Pokus o atentát se nepodařilo zmařit Dohodu o reparacích, která byla podepsána v září 1952. Západní Německo zpočátku vyplatilo přibližně 3 miliardy německých marek Izraeli a 450 milionů Konferenci o židovských nárocích, přičemž platby pokračovaly s novými nároky. Dohoda posílila izraelskou ekonomiku a znamenala významný krok v německém morálním vyrovnání se s minulostí, ačkoli zůstala kontroverzní. Adenauerovo přežití a odhodlání posílily jeho domácí i mezinárodní postavení a přispěly k jeho znovuzvolení v roce 1953.

Dědictví a historický význam

Pokus o atentát na Konrada Adenauera podtrhuje syrové emoce a složitou politiku postholokaustové éry. Pro Begina a jeho spojence symbolizovala dohoda o reparacích zradu židovského utrpení, přesto jejich násilná reakce riskovala podkopáním izraelské morální autority a diplomatických cílů. Adenauerovo rozhodnutí věc utajit odráželo jeho pragmatický závazek ke smíření, i za cenu transparentnosti. Incident také zdůrazňuje výzvy při navigaci spravedlnosti, paměti a národního zájmu ve stínu genocidy.

Dnes je spiknutí pouhou poznámkou pod čarou v dědictví Adenauera i Begina, zastíněné jejich pozdějšími úspěchy. Adenauer je oslavován jako zakladatel moderního Německa a evropské integrace, zatímco Begin je připomínán pro svou roli při zajištění míru s Egyptem. Přesto pokus z roku 1952 slouží jako připomínka volatility raných let studené války, kdy ideologické rozdíly a historické rány poháněly extrémní opatření. Také vybízí k reflexi nad etikou politického násilí a křehkou rovnováhou diplomacie při řešení minulých zvěrstev.

Jak poznamenal historik Moshe Zimmermann, utajení spiknutí bylo poháněno vzájemnou touhou chránit německo-izraelské smíření. Jeho opožděné odhalení prostřednictvím Suditových memoárů a následného zpravodajství nás vybízí, abychom se vypořádali s morálními ambiguitami doby, kdy přeživší, státníci a militanti zápasili s dědictvím holokaustu hluboce odlišnými způsoby.